

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ
Дніпропетровська обласна державна адміністрація
Головне управління освіти і науки
НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ ЦЕНТР ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ
ОСВІТИ У ДНІПРОПЕТРОВСЬКІЙ ОБЛАСТІ

Порядок підготовки, організації та проведення Державної
кваліфікаційної атестації

Методичні рекомендації

Дніпропетровськ
2011

Державна кваліфікаційна атестація

Державна кваліфікаційна атестація - завершальний етап професійно-технічного навчання.

Державна кваліфікаційна атестація має на меті встановлення готовності осіб, які здобувають професійно-технічну освіту, самостійно виконувати комплекс робіт чи певну роботу з обраної професії, спеціальності та спеціалізації відповідного розряду (класу, категорії).

Державна кваліфікаційна атестація учнів, слухачів базується на вимогах державних стандартів професійно-технічної освіти та документів, що регламентують організацію навчально-виробничого процесу в професійно-технічних навчальних закладах. У разі відсутності державного стандарту професійно-технічної освіти з певної робітничої професії вихідний контроль здійснюється відповідно до робочого навчального плану професійно-технічного навчального закладу, погодженого з регіональним органом управління освіти і науки.

Для проведення державної кваліфікаційної атестації у навчальному закладі створюється державна кваліфікаційна комісія або декілька державних кваліфікаційних комісій у залежності від переліку професій, за якими здійснюється підготовка.

Державна кваліфікаційна атестація учнів, слухачів здійснюється професійно-технічним навчальним закладом за участю представників підприємств, установ, організацій-замовників підготовки робітничих кадрів по закінченню повного курсу навчання.

Державна кваліфікаційна атестація включає: кваліфікаційну пробну роботу, яка відповідає вимогам освітньо-кваліфікаційної характеристики випускника ПТНЗ відповідного кваліфікаційного рівня; державний кваліфікаційний іспит або захист дипломної роботи, проекту чи творчої роботи, що їх замінює.

За результатами державної кваліфікаційної атестації учням (слухачам) присвоюється кваліфікація певного рівня з внесенням записів у відповідні документи (протоколи засідань кваліфікаційних комісій, журнали обліку навчальної роботи, зведені відомості, додатки до дипломів або свідоцтв про присвоєння робітничої кваліфікації тощо).

Державна кваліфікаційна комісія

Державна кваліфікаційна комісія створюється для проведення державних кваліфікаційних іспитів у навчальному закладі з професій, спеціальностей та спеціалізацій, за якими здійснюється підготовка, перепідготовка та підвищення кваліфікації робітничих кадрів.

Державна кваліфікаційна комісія у своїй діяльності керується Конституцією України, законами України "Про освіту", "Про професійно-технічну освіту", іншими законами України, Положенням про організацію навчально-виробничого процесу у професійно-технічних навчальних закладах, Положенням про порядок кваліфікаційної атестації та присвоєння кваліфікації особам, які здобувають професійно-технічну освіту та нормативно-правовими актами Кабінету Міністрів України, спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади у сфері професійно-технічної освіти, міністерств та інших центральних органів виконавчої влади, які стосуються предмета діяльності.

Головою державної кваліфікаційної комісії призначається представник роботодавця або замовника підготовки кваліфікованих робітників - керівник, професіонал відповідної галузі виробництва чи сфери послуг.

Заступником голови призначається керівник або заступник керівника навчального закладу.

Членами комісії призначаються старший майстер (майстер) виробничого навчання, викладач з предмету професійно-теоретичної підготовки, працівник, відповідальний за організацію професійно-технічного навчання, представники підприємства, установи, організації, де здійснюється професійно-практична підготовка учнів, слухачів.

Склад державної кваліфікаційної комісії та зміни до нього затверджуються наказом керівника навчального закладу, що здійснює підготовку кваліфікованих робітників, за погодженням з відповідним регіональним органом управління професійно-технічною освітою.

Представник навчального закладу, де організується й проводиться кваліфікаційна атестація, не може бути головою державної кваліфікаційної комісії.

Функціями Державної кваліфікаційної комісії є:

- встановлення відповідності результатів вихідного контролю обсягів і рівня професійних знань, умінь та навичок осіб вимогам державних стандартів професійно-технічної освіти;
- визначення фактичного рівню кваліфікації й готовності випускників навчального закладу до самостійного виконання робіт з набутих професій і присвоєння відповідних розрядів (класів, категорій); При цьому кваліфікаційна комісія керується кваліфікаційними характеристиками професій працівників або кваліфікаційними характеристиками випускників
- внесення, у разі потреби, до органів управління професійно-технічною освітою, навчальних закладів пропозицій щодо поліпшення забезпечення та здійснення підготовки кваліфікованих робітників.

Строк повноважень державної кваліфікаційної комісії - до одного року.

Перелік документів для проведення державної кваліфікаційної атестації

- **Нормативно-правові документи:**
 - Конституцією України
 - Закон України "Про освіту"
 - Закон України "Про професійно-технічну освіту"
 - Положення про організацію навчально-виробничого процесу у професійно-технічних навчальних закладах
 - Положення про порядок кваліфікаційної атестації та присвоєння кваліфікації особам, які здобувають професійно-технічну освіту
 - Нормативно-правові акти Кабінету Міністрів України спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади у сфері професійно-технічної освіти, міністерств та інших центральних органів виконавчої влади, які стосуються предмета діяльності
 - Державні стандарти професійно-технічної освіти з конкретних професій
- Наказ про створення кваліфікаційної комісії для проведення державної кваліфікаційної атестації
- Наказ про допуск учнів (слухачів) до державної кваліфікаційної атестації
- Кваліфікаційна характеристика на професію (для кожної професії)
- Освітньо-кваліфікаційна характеристика випускника ПТНЗ відповідного кваліфікаційного рівня (для кожної професії)
- Журнал обліку теоретичного навчання (за всі роки навчання)
- Журнал обліку виробничого навчання (за всі роки навчання)
- Протокол педагогічної ради по допуску учнів (слухачів) до складання державної кваліфікаційної атестації
- Протоколи нарад при заступникові директора з НВЧ щодо підготовки та проведення державної кваліфікаційної атестації
- Протоколи батьківських зборів
- Протоколи учнівських зборів
- Картки обліку навчання на автотренажерах та індивідуального водіння тракторів, комбайнів, с/г машин і механізмів, а також водіння автотранспортних засобів
- Зведена відомість підсумкових оцінок успішності учнів з усіх предметів навчального циклу
- Щоденники обліку виконання учбово-виробничих робіт (за всі етапи виробничої практики)
- Перелік кваліфікаційних пробних робіт (з кожної професії окремо)
- Перелік письмових (творчих) атестаційних робіт
- Наряди на виконанні кваліфікаційні пробні роботи (з кожної професії окремо).
- Виробнича характеристика на кожного учня (отримана від підприємств або організацій, де учні проходили практику).
- Письмові атестаційні (творчі) роботи.
- Робочі екзаменаційні листи членів державної кваліфікаційної комісії
- Протокол засідання державної кваліфікаційної комісії з випуску учнів
- Протоколи Державтоінспекції, Держтехнагляду

*Термін зберігання атестаційної документації визначається діючими нормативними документами.

Для якісної підготовки та проведення кваліфікаційної атестації керівникам професійно-технічного навчального закладу необхідно:

- створити державні кваліфікаційні комісії для проведення атестації. Склад комісій затверджується та погоджується у відповідності до нормативно-правових документів;
- укласти угоди з господарствами, підприємствами, установами і організаціями на проходження учнями, виробничої практики з врахуванням підготовки за інтегрованими професіями;
- розробити детальні програми виробничої практики учнів з урахуванням регіонального компоненту. Розглянути їх на засіданнях відповідних методичних комісій, погодити з замовниками підготовки робітничих кадрів, затвердити і довести до відома виконавців (майстрів виробничого навчання, учнів);
- скласти та затвердити графік проведення державної кваліфікаційної атестації (кваліфікаційної атестації);
- підготувати та розглянути питання про допуск учнів до кваліфікаційної атестації (кваліфікаційної атестації) на засіданні педагогічної ради;
- розробити, погодити з керівниками відповідних підрозділів підприємств, організацій, установ - замовниками підготовки кадрів і затвердити переліки кваліфікаційних пробних робіт. Переліки кваліфікаційних пробних робіт та їх зміст визначаються майстром виробничого навчання, розглядаються і схвалюються методичними комісіями, затверджуються заступником директора з навчально-виробничої роботи професійно-технічного навчального закладу; учні, які навчаються за суміжними та інтегрованими професіями, кваліфікаційну пробну роботу виконують окремо з кожної професії;
- забезпечити безпечне проведення робіт на виробництві під час виконання кваліфікаційних пробних робіт;
- для проведення теоретичної частини кваліфікаційної атестації рекомендується розробити та затвердити перелік тем письмових (творчих) атестаційних (дипломних) робіт, проектів або творчих робіт. Теми мають відповідати змісту виробничої практики учнів, обсягу знань, умінь та навичок, передбачених робочими навчальними програмами та освітньо-кваліфікаційною характеристикою випускника відповідно до ступеня професійно-технічної освіти. Розробляються викладачами професійно-теоретичної підготовки, обговорюються на засіданнях методичних комісій та затверджуються заступником директора з навчально-виробничої частини;
- підготувати необхідні документи (за попереднім переліком)
- організувати замовлення документів про освіту.

Порядок складання державних кваліфікаційних іспитів

Порядок складання державних кваліфікаційних іспитів визначається Положенням про організацію навчально-виробничого процесу у професійно-технічних навчальних закладах, що затверджене наказом Міністерства освіти України від 18.05.98 N 181, зареєстрованим Міністерством юстиції України від 16.07.98 за N 460/2900.

Державні кваліфікаційні іспити включають:

- кваліфікаційну пробну роботу;
- письмову атестаційну роботу (творчу роботу, що її замінює) або дипломну роботу;
- іспит або захист дипломної роботи, проекту в межах вимог кваліфікаційних характеристик.

При курсовій підготовці (професійно-технічне навчання, перепідготовка, підвищення кваліфікації) письмова екзаменаційна робота не виконується, а виконується кваліфікаційна пробна робота, яка передбачає виконання практичних робіт на відповідному обладнанні, інструментах, матеріалах в обсязі вимог, передбачених кваліфікаційною характеристикою. Підготовка робітників цієї категорії закінчується складанням випускного кваліфікаційного екзамену.

Учні вищих професійних училищ під час завершення навчання за кваліфікаційним рівнем «молодший спеціаліст» після виконання кваліфікаційних (пробних) робіт для одержання відповідної кваліфікації захищають дипломний проект. Обсяги дипломних проектів визначаються відповідними нормативними документами з вищої освіти.

До складання державних кваліфікаційних іспитів допускаються особи, які пройшли відповідно повний курс навчання й мають підсумкові оцінки не нижче, ніж 4 бали з усіх навчальних предметів, виробничого навчання та практики.

Обсяги й рівень знань, умінь та практичних навичок осіб, які пройшли навчання з професії, спеціальності та спеціалізації повинні відповідати вимогам кваліфікаційної характеристики професії працівника або кваліфікаційної характеристики випускника та змісту навчальних планів, програм.

Державні кваліфікаційні іспити вважаються нескладеними:

у випадку браку в кваліфікаційній пробній роботі з вини особи, яка її виконує;

при невиконанні з вини особи, яка виконує пробну роботу, норм виробітку (часу), встановлених на виконання кваліфікаційної пробної роботи, а також невиконанні особами встановлених виробничих вимог та показників у період складання іспитів;

якщо за результатами іспитів у особи встановлена відсутність знань, які передбачені кваліфікаційною характеристикою професії працівника або кваліфікаційною характеристикою випускника.

Виконання пробних кваліфікаційних робіт проводиться безпосередньо на підприємстві, де учні, слухачі проходили практику. Як виняток, проводиться у навчально-виробничих майстернях, на ділянках, полігонах, навчальних господарствах та інших підрозділах професійно-технічних навчальних закладів за умови, визначені Постановою Кабінету Міністрів від 27.08.2010 р. N 770 Про внесення змін до Порядку надання робочих місць для проходження учнями, слухачами професійно-технічних навчальних закладів виробничого навчання та виробничої практики п.2 абзац 6. Захист письмових атестаційних робіт, як правило, проводиться в кабінеті спеціальної технології з конкретної професії.

У процесі складання державних кваліфікаційних іспитів державна кваліфікаційна комісія проводить засідання, на яких: розглядає підсумкові оцінки успішності, результати виконання кваліфікаційної пробної роботи або реальної творчої роботи, виробничу характеристику, щоденник обліку виконання навчально-виробничих робіт та інші матеріали, що характеризують рівень підготовки кожної особи, яка атестується, визначає відповідність письмової атестаційної роботи вимогам кваліфікаційних характеристик та умов сучасного виробництва.

Рішення державної кваліфікаційної комісії про присвоєння особам кваліфікації відповідного рівня заносяться до протоколу, що підписується головою і членами комісії, а також до документів про здобуття професійно-технічної освіти.

Загальні рекомендації про порядок виконання письмової атестаційної (творчої) роботи

Письмові атестаційні роботи (дипломні роботи) виконуються на завершальному етапі навчання учнів і передбачають: систематизацію, закріплення, розширення теоретичних і практичних знань з професії та застосування їх при вирішенні конкретних технічних, виробничих й інших завдань; розвиток навичок самостійної роботи й оволодіння навичками, пов'язаними з темою проекту роботи .

Мета та завдання письмової атестаційної роботи

Учні (слухачі), які навчаються в професійно-технічних навчальних закладах повинні вміти орієнтуватися в різних виробничих ситуаціях, бути готовими до самостійної праці. Рівень цієї самостійності виявляється при виконанні письмової атестаційної роботи.

Письмові атестаційні роботи виконуються з метою перевірки знань та умінь учнів застосовувати отримані знання на виробництві.

Теми письмових атестаційних робіт або заміна їх на виготовлення виробу, іншої творчої роботи повинні відповідати змісту виробничої практики учнів, обсягу знань, умінь і навичок, передбачених навчальними програмами і кваліфікаційною характеристикою.

Теми атестаційних письмових робіт визначаються викладачами спеціальних предметів з професійної підготовки разом з майстрами виробничого навчання, розглядаються предметними методичними комісіями, затверджуються заступником директора з навчально-виробничої роботи. Завдання видається учням до початку виробничої практики згідно з переліком.

Завдання на виконання атестаційної письмової роботи видається учневі у віддрукованому вигляді, з підписом викладача та затвердженням заступником директора училища з навчально-виробничої частини.

Виконанням письмових атестаційних робіт керує викладач спеціальної технології. Кращим варіантом контролю за виконанням письмових робіт є використання графіка (або сіткового графіка), на підставі якого здійснюються консультації та написання розділів письмової роботи.

Учні, які навчаються за інтегрованими професіями, письмову атестаційну роботу виконують окремим розділом з кожної професії. Рівень кваліфікації повинен відповідати рівню, визначеному в кваліфікаційній характеристиці.

Письмові атестаційні і роботи учнів включають такі розділи: введення, розрахунково-технологічна частина, графічна частина, охорона праці.

Виконання письмової атестаційної роботи повинно бути завершено не пізніше, ніж за два тижні до випускних кваліфікаційних іспитів. Письмові атестаційні роботи повинні бути здані учнями своєчасно для перевірки і рецензування викладачем спецтехнології, але не пізніше за місяць до атестації.

При рецензуванні роботи викладач повинен враховувати:

- * повноту висвітлення питань, які передусмотренні завданням;
- * якість оформлення розділів, розрахунків та технологічного рішення;
- * якість графічного оформлення письмової атестаційної роботи;
- * ступень самостійності при обґрунтуванні питань теми;
- * логічність та чіткість викладеного матеріалу, змістовність обґрунтування.

Рецензія повинна об'єктивно відображати якість виконання письмової атестаційної роботи.

Виконані і перевірені письмові роботи зберігаються в навчальному закладі і видаються учням для підготовки за 2-3 дні до Державної кваліфікаційної атестації.

Термін зберігання в навчальному закладі виконаних, письмових атестаційних робіт (дипломних проєктів) - 3 роки.

Загальні рекомендації про порядок виконання творчої роботи

Творча робота замінює письмову атестаційну роботу. Зміст творчої роботи залежить від специфіки професійно-технічного навчального закладу, його матеріально-технічної бази, можливостей та здібностей виконавців.

Творча дипломна робота складається з двох частин:

- Пояснювальна записка.
- Натуральний зразок.

В якості творчої роботи учням пропонується виготовити діючі моделі, електрифіковані стенди, муляжі, надати винахідницькі пропозиції, новинки технологій виробництва.

В даному випадку графічна частина не виконується.

Пояснювальна записка складається з трьох розділів: ведення, стислого опису об'єкту, призначення, принципу дії, охорони праці.

Загальні рекомендації про порядок виконання пробних кваліфікаційних робіт

Пробні роботи проводяться на останньому тижні навчання. Терміни проведення кваліфікаційних (пробних) робіт не можуть перевищувати 2 (два) дні.

Завдання на пробну роботу або реальну творчу роботу розробляється відповідно до видів робіт, які визначені переліками пробних кваліфікаційних робіт.

Переліки пробних кваліфікаційних робіт включають приклади робіт, які пропонуються державним стандартом за професією, а також види робіт, які виконували учні під час виробничої практики, що визначені детальною програмою.

Старшим майстром сумісно з керівником виробничої практики складається калькуляція витрат матеріалів, сировини. Кожному учню видається наряд-завдання на виконання кваліфікаційної пробної роботи, в якому визначені норми часу, відповідно до рівня кваліфікації.

При проведенні кваліфікаційної (пробної) роботи звертається увага на якість виконання учнем робіт, укладання в визначені норми часу, використання учнем новітньої технології та сучасних методів праці, організація праці та робочого місця, ступінь самостійності виконання, додержання правил охорони праці.

Документи про освіту

Випускнику ПТНЗ, який успішно пройшов кваліфікаційну атестацію, присвоюється освітньо-кваліфікаційний рівень **"кваліфікований робітник"** набутої професії відповідного розряду (категорії) і **видається диплом** державного зразка.

Випускнику, який закінчив відповідний курс навчання в акредитованому **вищому професійному училищі**, центрі професійно-технічної освіти певного рівня акредитації, може присвоюватись освітньо-кваліфікаційний рівень **"молодший спеціаліст"** і **видаватись диплом** державного зразка.

Особі, яка не закінчила повний курс навчання у професійно-технічному навчальному закладі другого та третього атестаційних рівнів, але за наслідками кваліфікаційної атестації отримала встановлений освітньо-кваліфікаційний рівень "кваліфікований робітник" з набутої професії відповідного розряду, видається свідоцтво про встановлення робітничої кваліфікації, зразок якого затверджується Кабінетом Міністрів України.

Особам, які завершили курс професійно-технічного навчання за програмами курсової чи індивідуальної підготовки, перепідготовки, підвищення кваліфікації з присвоєнням розрядів (класів, категорій) і успішно пройшли кваліфікаційну атестацію видається свідоцтво встановленого зразка про присвоєння або підвищення робітничої кваліфікації відповідного розряду (класу, категорії).

Особам, які навчалися з професій, спеціалізацій, пов'язаних з керуванням транспортними засобами, тракторами та самохідними машинами, навчальними закладами видаються свідоцтва встановленого зразка, які є підставою для складання кваліфікаційних іспитів і отримання в установленому порядку посвідчень на право керування транспортними засобами, тракторами та самохідними машинами.